

INNHold

Forord	11
Opptakt: Norge i endring, 2000–2015	13
Endring gjennom ytre sjokk	14
22. juli 2011 – ytre eller indre sjokk?	15
Gradvise endringer	16
Store politiske reformer	17
Mangfoldige endringer – har de noen fellestrekk?	19
Kapittel 1	
Å studere eliter – makt og demokrati	21
Eliter og samfunn i endring	22
Hva betyr elite?	23
Makt	24
Elitenes makt og handlingsrom	26
Eliter, makt, kultur	27
Demokrati og eliter	28
Befolkningen og elitene	31
Eliter og legitimitet	32
Å studere eliter	33
Norske studier av eliter	34
Demokrati og samfunnsmessige utfordringer – empiriske analyser	38
Kapittel 2	
Hvordan forstå eliter?	43
Teorier om eliter: fire tyngdepunkter	43
Eliter som konstellasjoner av makt	48

INNHOLD

En norsk modell	51
Aktører, organisasjoner, institusjoner	53
Autonomi, kompromiss, pluralisme	55
Elitesirkulasjon – stabilitet eller endring?	57
Eliter – handlende grupper?	59
Kapittel 3	
Eliter og samfunnsstyring i et demokrati	60
Styring – stat og samfunn	61
Dilemmaer i styring og forvaltning	63
Sosial differensiering og kommunikasjon	65
Desentrert styring	67
Makt i organisasjoner	68
Fra organisasjoner til meta-organisasjoner	70
Relasjoner mellom elitegrupper	71
Makt og strategi i offentligheten	73
Stabile konfliktmønstre – befolkningen og elitene	75
Ti elitegrupper – fire hovedtyper	76
Eliter og samfunnsstyring	78
Kapittel 4	
Elitene i offentligheten	80
Offentlighet i forfall?	82
Offentligheten og mediene 2000–2015	83
Medieeliten og tillit til mediene	86
Mediene som elitenes nyhetskilder	88
Mediestrategier – synlighet i offentligheten	91
Medienes plagsomme nærvær	94
Mediestrategier – lobbying	97
Elitenes mediestrategier – sosiale medier	99
Befolkningen og elitene: bruk av tradisjonelle medier	100
Befolkningen og elitene: sosiale medier	103
Eliter, medier og demokrati	104

Kapittel 5

Eliter og politisk påvirkning 107

    Direkte og indirekte strategier for innflytelse 108

    Lobbyistene 110

    Et bytte- og transaksjonsteoretisk perspektiv på lobbying 112

    Betydningen av kontekst 112

    Lobbying i Norge – aktører og omfang 113

    Lobbystrategier 118

    Hvem kontaktes? 120

    Bredde og prioritering av topposisjoner i kontaktvirksomheten ... 124

    Regelmessige kontakter med det politiske systemet 126

    Bruk av profesjonelle lobbyister 128

    Demokrati, konkurranse, overbelastning 130

Kapittel 6

Eliter og ulikhet 134

    Konkurrerende syn på ulikhet 134

    Ulikhet i inntekt, formue og velferdsytelser i 2000–2015 136

    Elitenes egne inntekter og formue 138

    Institusjonelle ordninger som påvirker økonomisk ulikhet 139

    Fordeling av inntekt – forventninger og normer hos elitene 143

    Omfordeling og skatt 148

    Elitenes syn på sosial ulikhet og velferdsordninger 150

    Velferdsstatens fremtid 154

    Syn på ulikhet – kvinner og menn 156

    Ulikhet i økonomi og velferd sett i sammenheng 158

    Ulikhet, endring, demokrati 160

Kapittel 7

Kjønnslikestilling og etnisk mangfold – årsaker og vilje til endring .. 163

    Individer, grupper, kategorier 164

    Utdypende teoretiske refleksjoner 166

    Eliter og andre lederstillinger 167

    Å måle årsaker til ulikhet 169

    Hva mener elitene om årsaker til ulikhet? 170

    Kilder til endring? 175

Kapittel 8

Kvotering som tiltak for likestilling 178

    Policy feedback i analysen av likestillingspolitikk 180

    Hvorfor strid om kvotering? 181

    Operasjonalisering – kvoteringsformer og årsaker til opprykk 183

    Oppfatninger om kjønnskvalotering 184

    Institusjonelle eller individuelle årsaker til manglende
kjønnsbalanse? 187

    Hvor sterke er endringene i retning av institusjonelle grunner? ... 190

    Kvotering og policy feedback 191

    Fare for tilbakeslag? 193

Kapittel 9

Likestilling og innvandring – polarisering av verdier? 195

    To ulike bevegelseser 196

    Teori: positive virkninger eller tilbakeslag? 197

    Å måle forskjeller – hva og hvordan? 199

    Oppslutning om kjønnslikestilling i elitene og befolkningen 200

    Er innvandring en trussel mot nasjonal egenart? 202

    Hvordan kan ulik oppslutning om likestilling og
innvandring forklares? 205

    Forklaring i lys av teoretiske modeller 207

    Endring, demokrati, representasjon 210

Kapittel 10

Internasjonalisering: spenninger og dilemmaer 212

    Skillelinjer, nasjonale og internasjonale konflikter i norsk
politikk 214

    Strid om norsk EU-medlemskap 216

    Nasjonal selvråderett 220

    Internasjonal orientering og konfliktdimensjoner
i norsk politikk 225

    Menneskerettigheter 227

    Internasjonalisering og kompromisser 229

Kapittel 11

Elitene og klimakrisen 232

    Er klima egentlig et problem? 234

    Bevissthet om klimaproblemet 236

    Klimatiltak utenfor Norges grenser 238

    Reduksjon av utslipp i Norge 240

    Ny teknologi? 242

    Trappe ned oljevirkosomheten? 243

    Sammenfattende om reduksjon av utslipp 244

    Politikkelite og demokratisk lederskap 248

    Internasjonale avtaler og politisk handlingsrom 250

    Miljøutfordringer og redusert levestandard 252

    Klimapolitikkens fremtid? 255

Kapittel 12

Er norske eliter elitistiske? 257

    Ulike former for elitisme 258

    Den norske konteksten 260

    En nedlatende form for elitisme 261

    Antidemokratisk elitisme 265

    Data om elitisme 266

    Variasjoner i elitisme 268

    Klasse og ideologi 273

    Årsaker til elitisme 275

Kapittel 13

Demokrati og legitimitet 279

    Hva betyr legitimitet? 280

    Å studere og måle elitenes legitimitet 281

    Legitimitet som tillit til statsmaktene 283

    Elitesirkulasjon og åpne posisjoner 287

    Legitimitet – ideologi og politiske saker 292

    Enhetlige eliter eller elitepluralisme? 295

    Sammenfattende: eliter og legitimitet 298

Kapittel 14

Eliter – endring og demokrati	301
Store institusjoner – sterk og stabil oppslutning	303
Endringer i offentlighetens struktur	304
Ulikhet i økonomi og velferd	305
Likestilling mellom kvinner og menn	307
Innvandring og integrasjon	308
Nasjonal selvråderett	309
Klimakrise	310
Anti-demokratiske strømninger: populisme og elitisme	311
Elitepluralisme?	312
Konstellasjoner mellom elitegrupper	313
Elitenes representativitet – elitesirkulasjon	315
Representasjon – demokratiske institusjoner	316
Elitene og befolkningen – politiske konfliktlinjer	318
Sammenfattende om representasjon	319
Samsvar og demokrati	320
Hvilken fremtid for elitene?	321

Appendiks

Utvalg og metode i studiet av eliter	323
Utvalg av respondenter	323
Data	325
Fremstillingsform og statistiske mål	326
Problemer ved sammenligning	327

Referanser	328
-------------------------	-----

Stikkordregister	349
-------------------------------	-----